

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Svmmæ Virtvtvm, Ac Vitiorvm , Tomus ...

Guilelmus <Peraldus>

Lvgdvni, 1585

De errore principali Manichæorum. Et primò authoritates & rationes quibus ipsi innituntur, eis subtrahuntur: dein ponuntur authoritates & rationes quibus error ille destruitur. Cap. VIII.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-46132](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-46132)

spiritibus qui præsidebāt huiusmodi corporibus, aut compositis ex corporibus & spiritib⁹ aut corporibus inanimatis. Si solis spiritibus, eisdē rationibus potest destrui hæc species idololatriæ, quibus cultus dæmonū prius destructus est. Si verò corporibus inanimatis, vanè & ignominiosè ei seruibāt, cum nec seruitiū eorū nec seruitores agnoscerēt, nec in remunerationē eorū intendere possent. Si verò cōpositis, composita erant animalia, vt ipsi credebāt: ergo vel rationalia & intelligētia, aut nō. Si nō, ergo ignobiliora erāt homine: animal enim rationale nobilior est irrationali: peruertebatur ergo naturalis ordo, cū homo colebat animal irrationale. ¶ Præterea cū tanta distantia esset huiusmodi animalū ab hominibus, vt nullus clamor hominū ad ea posset attingere. idē erat ac si surdis tales precēs fierēt. Præterea impossibile est, q̄ deitas sit in eo quod nō intelligit. Intelligere enim est illud in quo maximè spiritus creatus Deo assimilatur. Si verò rationalia & intelligibilia, impossibile est eos Deos esse, cū secundū astronomos ipsimet fiant infortunati & nō liberi à malis, & impediātur casu aut oppositione fortiorū signorū. Diuinitas enim semper est libera & inuicta & impediētū signū est impotētia. ¶ Vltimo tangendū est de illa specie idololatriæ, quæ est cultus militiæ cæli: de qua frequētē loquitur scriptura sacra. Adorās militiā cæli; siue sit vir: siue mulier iubetur lapibus obrui. Deut. 17. De militia cæli habes 4. Reg. 21. & 23. & Esa. 14. & Sophon. 1. Act. 7. Et notandū q̄ militiam cæli vocauerunt qui huius erroris fuerunt, multitudinē spirituum, quorum quosdā dicebant præesse cælo stellato, alios autē Saturno & circulo eius: alios aliis planetis & circulis eorū; alios verò præesse igni, alios mari, alios terre, & utebantur inuocationibus huiusmodi spirituum prout credebant cōgruere maleficiis suis. Impietas autē huius erroris manifesta potest esse ex hoc, quod inuocationes huiusmodi spirituum æquē fiebāt ad bona faciendā & ad mala. Vnde si spiritus illi exaudiebant illos & in bonis & in malis, ipsi erant mali. Si verò in bonis tantum, mendaces erant libri eorū, & scriptores eorū, & ipsi spiritus secundum ipsos, quorum reuelatione se talia scripsisse scripserunt.

De errore principali Manicheorum. Et primò auctoritates & rationes quibus ipsi imitantur, eis subtrahuntur: dein ponuntur auctoritates & rationes quibus error ille destruitur. CAP. VIII.

Sequitur de errore Manicheorum, qui, vt ait Augu. in lib. de natura boni, sensum perdiderūt studio cōtradicensi. Hi ponunt duo principia: vnum principium boni, alterum mali, Vnde

secu

secundum eos princeps lucis est, cuius habitatio est regio lucis super ista visibilia. Alter est princeps tenebrarum ex aduerso, cuius habitatio est regio tenebrarum, & uterque princeps habet secundum eos populum suum. Manichæi ad principem tenebrarum ponunt esse corruptibilia & mutabilia. ¶ Iste error valde contumeliosus est & creatori & creaturis. Creatori, quia magnam partem regni sui & gloriæ suæ ei aufert, dū aufert ei dominium creaturarum visibiliū, quæ plures videntur esse quàm inuisibiles. Creaturis etiā contumeliosus est, quas subtrahit dominio tam honorabili: & subdit eas tā vili seruituti, ut est seruitus diaboli. Vnde error iste valde odibilis est & creatori & creaturis. Huic errori primo subtrahemus authoritates & rationes quibus innititur, ostendendo authoritates impertinētes esse ad eius confirmationem, & rationes infirmas, ut sic facilius corruat. Authoritates verò quibus innituntur, hæc sunt. Legitur Gen. i. Post creationem caeli & terræ, quæ tenebræ erant super faciem abyssi. Ex quo ipsi inferunt non fuisse Deum, benignū qui opus suum incepit à tenebris, nō intelligētes tenebras non esse alicuius rei existentiam, sed lucis absentiam. Vnde non oportet ponere aliquem auctorem tenebrarum, cum tenebræ nihil sint nisi lucis absentia. Nec minus laudabilis est mundi creator, si à nihilo incepit: imò hoc cōmendat eius potentiam, quòd ex nihilo lucem & alia creauit. Per hoc enim ostenditur per se potens operari sine materia præiacente vel instrumēto, quod proprium est omnipotentis. Item Matt. 4. legitur de diabolo, quòd ostendit Christo omnia regna mundi, & gloriā eorum, & dixit ei: Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraueris me. Ex quo inferunt: omnia ergo regna mundi diaboli erant, cum omnia Christo promiserit. Quæ probatio ridiculosa est, cum diabolus sit mendax & pater eius. Ioan. 8. Et cum Ouid. 1. de Arte amandi dicat: Pollicitis diues quilibet esse potest. ¶ Item Matthæ. 6. Dicit Christus: Nemo potest duobus dominis seruire: vocans diabolum dominum, eò quòd sit dominus mundi, ut ipsi aiunt, ergo ipse est Deus vel creator ipsius. Quæ argumentatio nulla est, cum reges gentium dominentur eorum. Luc. 22. qui tamen non sunt dii vel creatores. Præterea diabolus dominus est vsurpatione iniuste detinens alienum, secundum illud Luc. 11. Hanc autem filiam Abraham, quam alligauit Sathanas, ecce decem & octo annis, non oportuit solui à vinculo isto die Sabbati? ¶ Item legitur Matthæ. 7. Non potest arbor bona malos fructus facere. Ex quo inferunt: ergo mala non possunt esse ab eodem prin-

cipio à quo sunt bona: ergo sunt duo principia, vnū bonorum,
 & aliud malorū. Sed sermo veritatis quo vtuntur ad confirma-
 tionem falsitatis, materiam ministrat confusionis eorum. Licet
 enim arbor bona non faciat fructum malum: tamen nihil pro-
 hibet fructum quē arbor bona bonum produxit, post putrēheri
 & corrumpi: & nemo adeo fatuus est, cum videt diuersa poma
 in arca vel in mensa, quorum alia putrida sunt, alia sana, quod
 propter hoc credat ea nō posse esse ex eadem arbore. Præterea
 multæ mulieres sunt hodie corruptæ, quæ tamen virgines nate
 sunt, nec aliquis credit duas mulieres nō habere posse vnā ma-
 trē, eō quod vna virgo, alia corrupta sit. Sic nihil prohibet dia-
 bolum esse bonum creatione & factum à Deo: malum verò sua
 peruersa volūtate. ¶ Item Ioan. 8. Vos ex patre diabolo estis. Et
 quo inferunt: ergo diabolus est creator eorū. Sed non sequitur
 Pater enim dicitur aliquis alterius, vel quia ab eo habet substā-
 tiam, vel quia ab eo habet mores, suscipiendo eius doctrinam,
 vel imitando vitam: hoc tertio modo, scilicet per imitationem,
 diabolus erat pater eorū, imitabantur enim eū. Sic Paul. 1. Cor.
 4. ostēdit se patrē Corinthiorū qui eius susceperant doctrinam,
 dicens: Vos vt filios meos charissimos moneo. Nam si decē mil-
 lia paedagogorum habeatis in Christo, sed non multos patres:
 nam in Christo Iesu per Euangelium ego vos genui. Hunc sen-
 sum Dominus insinuat in hoc, quod eos qui sunt ex Deo distinguit
 ab his qui nō sunt ex Deo per auditum diuini verbi. dicens: Qui
 ex Deo est, verba Dei audit. Propterea vos non auditis, quia ex
 Deo non estis. Obedientia diuini verbi ostendit, qui per gra-
 tiam sint filij Dei: inobediētia verò qui filij diaboli. ¶ Item Io.
 14. Venit princeps mundi huius, & in me non habet quicquam:
 diabolus princeps huius mundi dicitur: ergo mundus est ab eo.
 Sed non sequitur. Non enim omnes principes sunt dij vel crea-
 tores. Præterea ipse princeps erat vsurpatiuē, vnde iudicio à mū-
 do erat eiiciendus. Io. 12. Nunc iudicium est mūdi, nūc princeps
 mundi huius eiicietur foras. Eiusdem 16. Princeps mundi huius
 iam iudicatus est. ¶ Item Io. 18. Dicit Christus Regnum meum
 nō est de hoc mūdo: ergo Christus non est rex huius mundi: er-
 go mūdos regnum diaboli est. Sed dicēdum quod regnum Christi
 fideles vocātur, qui non sunt de hoc mundo, quia nō sunt dediti
 mundanis: sunt tamen in mundo, sed quasi exulantes & æternū
 regnū Christi desiderantes. Io. 15. Si de mundo fuissetis, mūdos
 quod suum erat diligeret: quia verò de mundo nō estis, sed ego
 elegi vos de mundo, propterea odit vos mundus. Fuerunt ergo
 qua

quandoq; Apostoli de mūdo scilicet de amatoribus mundi, sed iam non erant. Item Ioan. 17. De mundo non sunt, sicut & ego non sum de mundo. Regnū etiā Christi in quo ipse perfectē regnat, regnū caeleste est: vbi nihil fit nisi beneplacitū suū, de quo potest intelligi verbū prādictū. ¶ Item legitur 2. Cor. 4. In quibus Deus huius seculi excaecauit mētes infidelium: diabolus ergo Deus huius seculi est. Sed ad hoc satis respōdet Pau. 1. Cor. 8. dicens: Scimus quōd nullus est Deus, nisi vnus: nā et si sunt qui dicātur dij, siue in cōelo, siue in terra, si quidem sunt dij multi, & domini multi: nobis tamen vnus Deus pater ex quo omnia. Diabolus ergo nūcupatiuē solū Deus vel dominus est, & nō secundum veritatē. Vēter etiā aliquorum Deus, vocatur, ad Phil. 3. vbi dicitur, Quorum Deus vēter est: non tamen vēter creator eorum est. Itē i. Ioan. vlt. Mundus totus in maligno positus est: ergo malignus fecit mundū. Sed non sequitur: nō enim dicitur quōd mundus à maligno cōditus sit, sed in maligno positus: id est, in potestate maligni: amatores enim mundi qui mundus dicitur, supposuerūt se seruituti maligni. ¶ Itē legitur Eph. 2. Eramus natura filij irā: ergo eramus natura mali, ergo natura est mala, ergo à principio malo. Ad quod dicendum, q̄ sicuti contingit patrem carnalem ad eō irasci filio propter magnitudinē culpā eius, vt ira illa extēdatur etiā ad filiū filij quantū ad priuationem hēreditatis vel alterius beneficij quod esset ei daturus, nisi fuisset culpa patris: sic Deus ad eō iratus fuit primis parentibus propter magnitudinē peccati eorū, vt ira illa extēderetur vsq; ad filios eorū, quātum ad priuationē visionis diuinę. Nullus enim homo dignus fuit videre faciē Dei vsq; ad Christum, in quo Deus pater sibi bene cōplacuit, per quē credentes in eum perfectē sunt reconciliati Deo. In verbo ergo Apostoli, natura dicitur non prout est primò instituta, sed pro natiuitate qua nati sumus à parentibus qui peccauerūt, à quib⁹ habebamus q̄ filij irā essemus. ¶ Causam quare valde magnū fuit peccatū primorum parentū, tangit Aug. 4. lib. de Ciui. Dei, dicens: In paradiso tāto maior inobediētia fuit, quanto id quod p̄ceptum est, nullius difficultatis fuit: vbi enim magna est inobediētiā pena proposita, & res à creatore facilis imperata, quisnam satis explicet quantum malū sit nō obedire in re facili, & tantā potestatis imperio, & tāto terrēte supplicio? ¶ Rationes quibus innotuerunt Manichæi, hęc sunt. Dicūt enim: si Deus bonus creauit ista corruptibilia, aut potuit ea facere incorruptibilia, aut nō. Si nō potuit, impotens fuit. Si potuit & noluit, inuidus fuit. Sed

mira est cōsequētia ista q̄ De° inuidus fuerit, si facere vel dare noluit q̄ potuit. simile enim est, ac si diceretur: fuit inuidus, si nō prodigus, vel indiscretus. Sapiētia est moderari potestātē & volūtātē. Inspiciēs est qui omnia vult quē pōt. Summē bonitatis fuit, q̄ visibilia ista fecit. Sapiētia verō fuit, q̄ voluit ea finē habere, vt manifestū fieret ea habuisse principiū & esse, q̄ poterāt amittere, aliūde habuisse, & sic essent via veniēdi ad cognitionē Dei: voluit enim De° bona trāsitoria esse, ne quis adhereret eis bonis permanētibus neglectis. Aug. O munde imunde quid strepis? quid auertere conaris? tenere vis fugiēs, quid faceres si maneres? Itē peccare est spreto incōmutabili bono cōmutabilis adherere. ¶ Alia ratio corū est, q̄ vidēt multa noxia inter creaturas quē nullā vidētur habere vtilitatē, vt sūt serpētes, muscæ, araneæ, quæ non vidētur eis esse à Deo. Sed certē nulla creatura est quæ nō habeat vtilitatē, licet aliquādo lateat. Aug. in li. ii. de Ciui. Dei: Venena ipsa quē per incōueniētia perniciofa sūt, probē adhibita, in salubria medicamēta vertūtur, nequāq̄ à cōtatio etiā hęc quib⁹ delectātur, sicut cib⁹ & potus, & ista lux, immoderato & importuno vlu noxia sentiūtur. Vnde nos monet diuina prouidētia, non res inspiēter vituperare, sed vtilitatē rerū diligēter inquirere: & vbi nostrū ingenium, vel infirmitas deficit, ita credere occulta: sic erant quædam quē vix potuimus inuenire, quia ipsa vtilitatis occultatio, aut humilitatis exercitatio est, aut elationis attritio. Idem lib. ii. Quid igne flammante, vigente atque lucente pulchrius? quid calefaciēte, curāte, coquēte vtilius, quāuis nihil sit eo vrēte molestius? Creaturæ vtilēs sūt discretē vtrētib⁹, noxia indiscretē vtrētib⁹. ¶ Inter creaturas quædā sūt creatæ in nutrimentū, vt herbe & fructus arborum. Quædā in adiumentū, vt iumenta. Quædā ad humiliandū hominē: vt muscæ & pulices, à quibus homo non potest se defendere. Aug. Homo dicit tibi conuitium, & tumes, & iratus es: pulicibus resistē vt dormias. Quædā ad eruditionē, vt formica. Pro. 6. Vade o piger ad formicā, & considera vias eius, & discē sapientiā. Quædā ad puniendū peccatores, vt gehenna. Quædā ad exercitiū patientiæ nostræ, vt serpētes. Quædam ad cōsolationē vel delectationē, vt flores. Ber. Quāta largitus est nobis Deus ad sustentationē, quāta ad eruditionē, quāta ad cōsolationē, quāta ad correctionē, quāta ad delectationē? ¶ Alia ratio corū est, q̄ vidēt multa in hoc mūdo inordinatē fieri, propter q̄ eis videtur q̄ Deus nō sit huius mūdi rector, nec dominus, neque creator. ¶ Ad quod dicendū q̄ vniuersitas creaturarū

In mundo isto ordinata est: & vt ait Philosophus, Nulla res est cuius ortū legitima causa & ratio nō præcedat. Iob 5. Nihil fit in terra sine causa. Etiā aues viles nō moriuntur in mūdo isto sine Dei prouidētia. Matth. 10. Nōne duos pasceres asse uenerūt? & vnus ex illis non cader super terram sine patre vestro. As asis, est nomen ponderis, quod nō solent ponderatores diuidere propter sui paruitatē. Eccl. 5. Ne dicas cotā angelo, Nō est prouidētia: quia angelus tibi deputatus est à Deo ad custodiā: ne forte iratus Dominus super sermones tuos dissipet cūcta opera manuum tuarum. Et in eodem: Si uideris calūnias egenorū, violenta iudicia, & subuerti iustitiā in prouincia, non mireris super hoc negotio: quia excelso excelsior alius est: & super hoc quoque eminentiores sunt alij, & insuper vniuersę terrę rex imperat seruiēti. Aug. Omne quod in terra fit ab intelligibili aula summi Imperatoris, procedit iusta permissione, salubri ordinatione, vel efficaci uolūtate. Bona Deus uolendo ea efficit: mala uero iuste permittit fieri, & salubriter ordinat. ¶ Tripliciter autem mala sunt ordinata etiam mala culpæ. Primo modo, quia habent secum mala pœnæ, vt nō sit dedecus culpæ absque dedecore pœnæ vel uindictæ. Iudas ita sedet in inferno, sicut lapis pretiosus in auro. Aug. in libro de libero arbit. Nullo interuallo tēporis ista diuiduntur, vt quasi alio tēpore nō faciat q̄ debet, & alio patiat, ne vel temporis puncto vniuersalis naturę pulchritudo turpetur, vt sit in ea peccati dedecus sine dedecore uindictæ. Secundò quia bona comparata malis pulchriora apparent. Aug. 11. lib. de Ciuitate Dei: Mala uoluntas quę ordinē naturæ seruate noluit, non ideo iusti Dei leges omnia bene ordinantis effugit: quia sicut pictura cū colore nigro, loco suo posita, ita vniuersitas rerū, si quis possit intueri, etiā cū peccatoribus pulchra est, quāuis eos per seipsos consideratos sua deformitas deturpet. Tertio, quia profunt bonis. Ro. 8. Scimus quoniā diligentibus Deum omnia cooperātur in bonum. Aug. 11. lib. de Ciuitate Dei: Deus sicut, naturarū bonarū optimus creator est: ita malarū uolūtātū iustissimus ordinator, vt cū illę malē utantur naturis bonis, ipse etiā bene utatur uolūtātib⁹ malis. Itaque fecit vt diabolus institutione illius bonus, uolūtate sua malus in inferioribus ordinatus illuderetur ab angelis eius: id est, vt profint tentationes eius sanctis quibus obesse desiderat: & quum Deus eum conderet, futuræ malignitatis eius non erat ignatus, & prauidebat quę bona de malo eius esset factur⁹. Pręterea Psal. ait: Draco iste quem formasti ad illudendum ei: vt in

eo ipso q̄ fecit eū, licet per bonitatē suam bonū, iam per suam presentiam preparasse intelligatur quomodo illo vteretur & malo: neque enim Deus vllum non dico angelorū, sed vel hominū crearet quem malum futurū esse pręscisset, nisi pariter nosset, quibus eos bonorum vsibus commodaret. Ber. Iucundū Dei iudiciū, quod ille superbus malleator humiliū nesciēs eis coronas fabricat perpetuas, omnes impugnando & omnibus succūbēdo.

¶ Alia ratio corū est, q̄ si causa est immutabilis, erit immutabilis effectus. Sed hoc nō est verū vniuersaliter. Nō enim necesse est q̄ effectus assimiletur causę efficiēti volūtariē operāti: imō fœdus pictor interdū pingit imaginē pulchrā, & pictor pulcher interdū pingit imaginē turpē. ¶ Alia ratio est, quod contrariorū cōtrarię sunt causę, vnde cū secundum eos bonū & malū sint cōtraria, erunt à contrariis principiis, scilicet in principio bono & principio malo. Ad quod dicēdū, q̄ illud verbū, contrariorum contrarię sunt causę: nō est verū vniuersaliter. Causa enim efficiēs volūtariē operās potest esse causa cōtrariorū. Idē enim pictor potest facere imaginem albā & imaginē nigram, & pulchram & turpē. Ro. 9. An non habet potestatem figulus luti ex eadē massa facere aliud quidē vas in honorem, aliud verō in contumeliam? Sed causa naturalitē operans quę operatur secundum similitudinē, dans speciem suā patienti, nō potest esse causa cōtrariorū: cū nō habeat in se contrarias species seu formas. Præterea malū nō est cōtrariū bono, sed boni priuatio: vnde nō est necesse aliquid existēs ponere eius principū. Io. 1. Sine ipso factū est nihil. Aug. in lib. Soliloquiorum: Deus qui paucis ad id quod verē est refugietibus, ostēdit malū nihil esse. Idē 12. lib. de Ciui. Dei: Malę volūtatis causa efficiēs nihil est. Et iterū: Nemo querat causam efficiētē malę volūtatis. Nō enim est efficiēs, sed deficiens: quia nec illa est effectio, sed defectio: deficere enim, quod ab eo summē est ad id q̄ minus est, hoc est incipere habere volūtate malā. Quod idem Aug. exclamat in lib. de lib. arb. dicēs: Peccare est spreto incōmutabili bono, bonis cōmutabilibus adhærere. Idē in li. de natura boni: Deus nō plātauerat arborē malā in paradiso, sed ipse erat melior qui eā tangi prohibebat. Nō est ergo peccatū malę naturę appetitio, sed melioris desertio. ¶ Itē cū duplex dicatur esse malū, sc. pœnæ, & malum culpæ. De malo pœnæ cōstat, q̄ bonū est, cū sit punitiū & destructiū mali culpæ, & à Deo potest esse, cū ad iustitiā eius pertineat punire offensas suas, & hoc cedat Deo ad gloriā. Aug. 12. lib. de Ciui. Dei: Cū in pœnis est natura vitiosa ex-

cepto

cepto eo q̄ natura est, etiā hoc ibi bonū est, q̄ impunita nō est: hoc enim est iustū, & omnē iustū proculdubio bonū. Itē in li. de natura boni: Peccātes ordinātur in supplicis: quę ordinatio q̄a naturę eorū nō cōpetit, pōna est: sed quia culpę cōpetit, iustitia est. Itē cū alicui pōna debita redditur, nulla est iniquitas apud Deū: q̄a melius ordinatur natura vt iuste doleat, quā in peccato impune gaudeat. Malū etiā culpę est in natura bona & ideo malū est, quia naturę bonę nocet. Aug. 12. li. de Ciui. Dei: Etiā vitio valde magna valdeque laudabilis ostēditur ipsa natura. Cuius enim rectē vituperatur vitium, proculdubio natura laudatur: nam recta virij vituperatio est, q̄ eo honestatur natura laudabilis. Itē si naturę bonę nō essent, eis vitia nocere nō possent. Nūq̄ eis nō cēdo faciūt, nisi, q̄ adimūt integritatē, pulchritudinē, salutē, virtutē, & quicquid bonę naturę per vitium detrahi siue minui cōsuevit: Quod si omnino desit, nihil boni adimēdo, nō nocet, ac per hoc nec vitium est. Nā esse vitium & nō nocere, esse nō pōt. Idē in li. de naturā boni: Nō pōt esse dolor in naturis bonis: hoc enim ipsum quod resistit vt doleat: quodāmodo recusat nō esse quod erat, quia bonū aliquod erat. Itē in animo dolorē facit volūtas resistēs potestati maiori: in corpore dolorē facit sensus resistēs corpori potēriori. Dio. Nō est natura mala, sed hoc est naturę malū, nō posse, quę sunt naturę p̄ficere. Dama. Malitia nō substantia aliqua est, neq̄ substantiā idioma, id est proprietas, sed accidēs, scilicet ex eo q̄ secūdu naturā volūtariē est euersio. Idioma vel proprietas dicitur q̄ inest substantiē secūdu primā institutionē naturę, q̄ nō est peccatum. Dama. Omnia quęcūque fecit De⁹ ita manētia quęadmodū creatā sunt, bona sunt valde: volūtariē autē secedētia ab eo q̄ secūdu naturā ad id q̄ prāter naturā est veniētia, in eo q̄ malū est. Fiūt igitur secūdu naturā omnia seruiētia naturę, & obediētia sunt cōditori. Quādo igitur volūtariē aliqua creaturarū effrenata & inobediēs faciēti eā fit, in seipsa cōstituit malitiā. ¶ Malū culpę est actus deficiēs vel imperfect⁹, & est velut fructus degener. Ab eadē vite potest esse vna & labrusca. Esa. 5. dicitur de vinea synagoge: Expectaui vt faceret vvas, & fecit labruscas. Et Hier. 2. Ego plātaui te vineā electā oē sēmen verū: quomodo ergo cōuersa es in prauū vineā aliena? Eundē patre possunt habere filius degenerās, & filius secundum generositatē patris viuens. Sic ab eadē pōt esse bonus actus, scilicet ex libero arbitrio. Sed malus act⁹ qui est actus imperfectus, est ab eo nō defectu, sicut eadē potētia gradiendi potest esse principiū rectę ambulationis & claudicationis: sed clau

dicationis est principium ipsa deficiens. Dioh. Bonum in quibus-
 cunque perfecte inest, perfecta facit & integra & pura & opti-
 ma: minus vero ipsum participantia & imperfecta sunt bona &
 mista per defectum boni. Item defectus formae est primario ordi-
 nis: hoc non omnino malum, sed minus bonum. Item malum est infir-
 mitas & defectus boni, & sicut ex stipite arboris inflexibili est
 virga flexibilis, eo quod virga est tenuis & infirma: sic ex Deo inflexibili
 ad malum est liberum arbitrium flexibile ab bono & malo.
 Ad bonum, quia ex Deo bono: ad malum, quia ex nihilo. Aug.
 in lib. de fide, ad Pet. Quia Deus summè bonus est, dedit om-
 nibus naturis quas fecit ut bonae sint. Ideo naturae factae ex
 Deo proficere possunt, quia esse coeperunt. Ideo deficere, quia ex
 nihilo factae sunt. Idem in li. de li. arb. Ideo possibilitas ad defectum
 est in creatura: quia à non esse in esse procedit. Secundum Damasc.
 Quaecumque creata sunt alterabilia sunt, vel secundum corruptionem,
 vel secundum electionem, vel voluntatem. Secundum corruptionem, cor-
 ruptibilia ista: secundum electionem vel voluntatem, spirituales sub-
 stantiae. ¶ Et notandum: quod actus qui est peccatum, malus est, cum sit mi-
 serie adductivus. Dio. Non est malum puniri, sed malum est di-
 gnum poena fieri. Est etiam malus qui Deum bonum ostendit comu-
 tabile ei praeligendo. Peccamus enim praeligentes, ut dicit Aug.
 & haec praesectio contumeliosa est. Item malus est: quia potentia &
 à qua est corrumpit, diminuendo habilitatem eius ab bono. Iusto
 enim iudicio Dei fit, cum potentia De mini à quo est ostendit, ut
 ipsa corrumpatur ab actu qui ab ea est. Et sicut virga flexibilis ad
 dexteram & sinistram, si frequenter flectatur ad sinistram, remanet ma-
 gis inclinata ad partem illam: sic liberum arbitrium si frequenter in-
 clinetur ad malum, pronum fit ad illud, & magis elongatur à bono.
 Item est malum: quia legi divinae est contrarius, & ita voluntati divi-
 nae non subiectus, secundum illud Aug. Peccatum est factum, vel dictum,
 vel concupitum contra legem Dei. Item est malus, quia imperfectus re-
 spectu actus qui deberet exire à tali potentia, scilicet libero arbi-
 trio: est enim quasi brutalis actus qui in cane vel in leone non est.
 Item est malus actus, qui in libero arbitrio malus est. Et ponit exemplum
 Dionysius de ferocitate leonis & ira canis. Ira enim in cane bona
 est, cum sit animal custoditivum, & ad ipsum pertineat extraneum
 abigere. Ferocitas etiam non est mala in leone, cum naturam eius
 non corrumpat: quod enim non corrumpit naturam, non est malum, ut
 ait Dio. Item malus est actus, quia est in habente rationem à quo
 ordinari debuit, & non ordinatur: unde in puero nondum habente
 usum rationis malus non esset, nec in insano qui rationem habere
 omnino

omnino impeditā. Diony. Malū dēmoni est cōtrā deiformē intellectū esse, animē cōtrā rationē, corpori cōtrā naturā. Et licet actus malus deficiens sit prædictis modis: tamen adhuc non est omnino priuatus bonitate, cūm principiū eius & finis sit bonū. Itē Diony. Principiū enim eius est liberū arbitriū, qđ bonū est: finis eius est bonū aliqđ transitoriū: nemo enim malū respiciēs facit quæ facit, vt ait idem Dion. Et propter bonū sunt omnia, & quæcūq; sūt bona: & quæcūq; sunt cōtraria: vt ipse ait. Et ponamus exēplū in cōmestione cibi vetiti, quæ bona est in præsenti, quia delectabilis, licet in futurū occasio sit maioris tristitiæ, & potest esse expediēs etiā ipsi agēti in casu. Vnde Aug. Audeo dicere superbis esse vile cadere in aliquod apertū manifestumq; peccatū, vnde sibi displiceāt qui iā sibi placendō ceciderāt. Salubrius enim sibi Petr⁹ displicuit quādo fleuit, quā placuit quādo præsumpsit. Vnde verū est quod dicit Dion. qđ nihil existentium priuatur vniuersaliter bono. Et iterū: quod per omnem modū bono priuatū est nūquā nusquā, neq; erat, neque est, neq; erit, neq; esse potest. Et etiā malus actus ordinatus, vt prius ostēsum est. Dion. Factis malis oprime & pulchrē diuina prouidētia vsa est ad nostrā aut aliorū formationē aut vtilitatem. ¶ Subtractis erroris Manichēorū authoritatib⁹ & rationib⁹ quibus innitūtur, ponēdæ sunt authoritates & rationes quib⁹ ipse directē destruitur, & quib⁹ ostēditur vnicū esse principium à quo sunt omnia visibilia & inuisibilia. Et primò ponentur authoritates: quia, vt ait Aug. in lib. de morib. Eccles. naturæ ordo ita se habet, vt cūm aliquid dicimus, rationem præcedat authoritas: nam infirma videri ratio potest, quæ cū reddita fuerit, authoritatē postea per quam infirmetur assumit. Legitur Matth. 6. Respicite volatilia cæli &c. Et subditur: Et pater vester cælestis pascit ea. ergo cibis corruptibilis quo auēs pascuntur, à patre cælesti est: non ergo sola incorruptibilia ab eo sunt. Itē Matt. 3. Si fœnum agri quod hodie est, & cras in clibanū mittitur, De⁹ sic vestit: quātō magis vos modicæ fidei à ergo decōr quo herba praxi vestitur, à Deo est. Eiusdē s, dicitur de patre cælesti qđ pluit super iustos & iniustos: ergo pluuia est ab eo. Item Christo venti & mare obediūt tāquam domino. Matth. 8. Ergo ipse erat Dominus maris, simili ratione aliarum rerū visibilium. Item eiusdem 14. & 15. Ipse panes multiplicat, quibus pascitur pōpulus: sed eiusdem potentia est panes sic multiplicare, & de nouo facere: ergo panes corruptibiles ab ipso poterant esse. Item Marci 5. Vitam mortalem amissam reddidit filiæ archisynagogi. Et vnicō filio viduæ.

vidua. Luc. 7. Et Lazaro. Io. 11. ergo non solum incorruptibilia: sed & corruptibilia ab ipso sunt. Et Marci 10. legitur: Ab initio creaturæ masculum & feminam fecit eos Deus. Itē Luc. 11. dicit Pharisæis, Quod intus est vestrum, plenū est rapina & iniquitate. Scilicet, nōne qui fecit quod de foris est, etiā id quod de intus est, fecit? Ergo ab eodē principio est anima & corpus. Luc. 3. vbi textitur genealogia Christi, dicitur: Qui fuit Adā, qui fuit Dei: Adā ergo fuit filius Dei: fuit ergo à Deo, & non à diabolo. Item Ioan. 1. dicitur de Deo: Omnia per ipsum facta sunt. Ergo visibilia & inuisibilia. Et post: Mundus per ipsum factus est. Et iterum: In propria venit, & sui &c. Non erant sui per gratiam cum essent mali, ergo sui erāt creatione. Item mutauit aquam in vinum corruptibile. Io. 2. ergo etiā corruptibilia sunt ab ipso. Rom. 11. O altitudo diuitiarum sapiētiae & sciētiae Dei &c. Et paulō post subditur: Ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia. Præterea 1. Cor. 10. Domini est terra & plenitudo eius. Ephes. 2. Ipsius factura sumus &c. Eiusdem 3. In Deo qui omnia creauit. Colos. 1. In ipso condita sunt omnia, quæ sunt in celo & in terra visibilia & inuisibilia. & 1. Tim. 4. In nouissimis temporibus discedent quidam à fide &c. Et subditur prohibētū nubere, & abstinere à cibis quos Deus creauit ad percipiendū cum gratiarū actione fidelibus. Hebr. 1. Initio tu Domine terrā fundasti &c. Et in eodem, Quem constituit hæredem vniuersorū. Act. 4. Domine, tu fecisti calū & terrā. Et 17. eiusdem: Deus qui fecit mundū & omnia, quæ in eo sunt, hic calū & terrā cum sit dominus. Et canonica Iudæ: Solum dominatorem & dominum nostrū Iesum Christum negantes. Et Apoc. 10. Iurauit per viuētē in secula seculorū, qui creauit calū & omnia, quæ in eo sunt, & terrā, & omnia, quæ in ea sunt, mare & omnia, quæ in eo sunt. Et Petrus in lib. cle. Totius mundi machinā cū vna esset domus, in duas regiones diuisit Deus, vt superior regio angelis, inferior verò hominibus præberet habitaculum. In simbolo etiā Apostolorū dicitur, Creatorem calū & terræ. In hoc etiā conueniunt vobiscum nobiles philosophi. Plato loquens de Deo, Genitorē, inquit, vniuersitatis tā inuenire difficile est, quā inuentū dignè profari. Boët. lib. Consol. O qui perpetua mūdū ratione gubernas, Terrarū, cælique fator. Sene. Vir bonus quicquid ei acciderit, æquo animo sustinebit. Sciet enim hoc accidisse lege diuina, ex qua vniuersa procedunt.

¶ Nūc ponēda sūt rationes ad destructionē dicti erroris. Dicit Manichæi lucē & tenebras non posse esse ab eodem principio. Sed

Sed e
enim
Angu
gnās
contr
luce,
quis
illi?
dem r
& gu
pora
pore
Ergo
bus an
ergo
est cu
queat.
quālib
ta dicit
ex bon
quant
princi
lucis a
contra
cum b
hæ tres
vt pas
cordia
cōiun
mī bib
vunt
his co
dicit a
Io. 2. T
aliquā
aliquā
num. F
sic Ma
cæci &
errore
acc on

Sed

Sed eadē ratione vox & silentiū erunt à cōtrariis principiis. Sic enim se habet silentium ad vocem, vt tenebræ ad lucem. Vnde August. irridendo Manichæos ait, Si est gens tenebrarum pugnas contra Dei lucem: quare non est gens silentiorum pugnas contra vocem? Item si lux est à bono Deo, visus qui melior est luce, cū lux propter visum sit, & sine visu inutilis sit, erit à Deo: quis dubitat eum cui seruit lumen candelæ præualere luminī illi? Et si visus & lux quæ maximè est visibilis, sunt à Deo: eadem ratione auditus & audibile, olfactus & odorabile, gustus & gustabile, tactus & tangibile: ergo omnia corruptibilia corpora sunt à Deo. Itē cū viuere sit melius quàm fulgere, si nihil potest fulgere sine Deo, multo minus nec viuere, vt ait August. Ergo omnia vitā habētia sunt à Deo. Item Aug. in lib. de duabus animabus: Sēsis omnibus intelligētia præstat & excellit: ergo intelligibilibus sensibilia inferiora sunt. Demētia igitur est cum omnis vita & omnis anima solo intellectu percipi queat, sol autē & luna & omnis lux mortalib⁹ oculis cernitur, quālibet animā Deo auctore priuare, & q̄ lux bono Deo tributa dicatur. Item aut ista corruptibilia sunt purè mala, aut mista ex bono & malo: ergo sunt quātum ad bonū à bono principio: quantum ad malum, è malo, ergo aliquod corruptibile à bono principio est. Præterea ergo secundum hoc est aliqua societas lucis ad tenebras, & aliqua conuentio Christi ad Belial: cuius contrarium ostenditur 2. Cor. 6. Sic verò sunt purè mala. Cōtrā cum bonum tripliciter dicatur, honestū, delectabile, expediens: hæ tres species boni inueniūtur in his corruptibilibus. Honestū, vt pascere esuriētē, Jare potū sitienti, & cætera opera misericordie quæ commēdat Dominus. Matt. 25. Delectabile, vt cum cōiungitur conueniēscum cōuenienti. Expediens, vt cum infirmib⁹ bibunt poriones amaras, salubres tamen, vel causa sanitate vtuntur, vel secātur: ergo omnē sp̄ boni possumus inuenire in his corruptibilibus: ergo nō purè mala sunt. Itē quilibet sensus dicit aliquod bonū in eis, vt gustus dicit aliquod bonū vinum, Io. 2. Tu autē bonū vinū seruasti vsq; adhuc. Dicit auditus vocē aliquā bonā. Dicit visus formā aliquā bonā. Dicit tactus vestē aliquā bonam & suauem. Dicit odoratus aliquem odorem bonum. Ergo sicut ille qui negat niuem esse albam, sensu indiget: sic Manichæi omni sensu vidētur indigere. Ipsi vidētur esse & cæci & surdi, & aliis sensibus indigētes: nec digni sunt vt cōtra errorem eorum disputetur. Arist. Non oportet omne problema nec omniū positioē cōsiderare, sed quam dubitabit aliquis rationi.

tionē

tionis indigentium & non poenae vel sensus. Videtur quod ipsi velint hominibus oculos eruere, & non solum oculos, sed omnem sensum eis auferre, unde multum sunt odiendi quantum ad hanc malitiam. Videtur etiam bestiis bestialiores esse: cum bestiae inter haec corruptibilia, quadam bona sibi a quibusdam malis distinguant, haec fugiendo, illa appetendo. ¶ Item cognitio boni bona est: ergo cum lux bona sit, cognitio lucis bona est: ergo in illis corruptibilibus quae possunt lucem cognoscere, aliquid boni est: ergo non sunt pure mala. Item legitur Matth. 6. Benefacite his qui oderunt vos &c. ut sitis filij patris vestri qui in caelis est, qui solem suum facit oriri super bonos & malos: ergo pater caelestis facit bonum malis, faciendo solem suum oriri super eos: ergo mali sunt receptibiles boni ipsius. Sed potentia recipiendi bonum bona est: ergo ipsi habent aliquid boni: ergo non sunt pure mali. ¶ Item corruptibilia ista aut ideò mala sunt, quia possunt corrumpi, aut alia de causa. Si quia possunt corrumpi: ergo creata sunt mala. Omnia enim a Deo possunt dissolui quae ab eo sunt composita. Facilius enim est destruere quam construere: ut ait Philosophus. Io. Damasc. Omne quod incipit esse, finitur secundum naturam. Greg. Esse omnium quae de nihilo sunt in nihilum tenderet, nisi ea omnium auctor manu regiminis retineret. Omnia itaque creata, nec per se subsistere, nec mouere preualent. Quod dicitur Cre. sic potest probari. Quod semel requiritur ex necessitate ad essentiam alicuius rei, sepe ad eam requiritur: sed prima causa requirebatur ad hoc, quod haec anima esset quando primo fuit: per aliam enim causam non potuit a non esse in esse adduci: ergo semper prima causa ad hoc quod illa anima sit, requiritur. Item si non potuit illa anima esse in a, nisi per primam causam: ergo eadem ratione nec in b, nec in c, & sic de vno quoque instanti, in quo ipsa fuit: ergo prima causa requiritur ad esse huius animae: eadem ratione ad esse vniuscuiusque creaturae. Item sicut inchoatio diei est a sole visibili, sic eius continuatio, & si desinat esse sol, vel lumen eius iuxta ipsum intercidatur, desinit totum lumen esse in aere. Sic posito quod prima causa desinat esse, vel cesset a conseruatione rerum quas creauit, omnes desinunt esse. Sicut vita corporis inchoationem habet ab alia: sic & continuationem. Unde recedente anima a corpore, desinit corpus viuere: sic si prima causa desineret esse, cuncta desinerent esse. Item sicut ascensus lapidis in aere non potest fieri propterea virtute: sic nec permanentia ipsius ibidem. Non minoris virtutis est in bono inchoato perseverare, quam illud inchoare. Ouidius in epistolis: Non minor est

virtus,

virtus, quàm querere, parva tueri. Sic non minoris est virtutis creata in esse cōseruare, quàm creare. Aug. Deus ex nihilo omnia fecit, & si se subtraheret, in nihilū redigerentur. Et Plato introducit Deum loquentem ad nobiliora opera sua, dicentem ea natura dissolubilia, volūtate verò sua indissolūbilia. Si verò sunt mala alia de causa: aut sunt mala quia variabilia, aut propter aliud. Si quia variabilia: ergo animæ quæ sunt à principio bono, erūt mala: cū sint variabiles ab ignorātia ad scientiā, à gaudio ad tristitiā, ab iniustitia ad iustitiam. Luc. 15. Gaudiū erit angelis Dei super vno peccatore pœnitentiā agente. Ex hoc verbo cōstat quòd aliquis potest peccare & malus fieri: & qui iā peccator est, per pœnitentiā fieri bonus. Sed cuius erit hæc variatio? Aut purè boni, aut purè mali. Purè malū nullatenus potest fieri bonū, quū sit essentialiter malū: vnde si desinit esse malū, desinit esse. Neque purè bonū secundū eos potest fieri malum: ergo perit pœnitentiā. Aug. Nunquā negauerūt Manichæi dari veniā peccatorū, cū fuerit ad Deū quisque conuersus: quæro ex illis, duobus generibus animarū, cuius sit pœnitere peccati? & scio hoc nec illius animæ posse quæ malefacere, nec illius quæ benefacere potest. Dic etenim animā quā de substantia Dei asserūt, quomodo nihil ex me mali si ego perperā feci? Aut quomodo rectè pœnitet, si ego nō feci? Audi partē alterā. Quomodo ex me nihil boni est cui bona voluntas inest? Aut quomodo me rectè pœnitet si nō inest? Mihi autem satis est sic scire quòd Manichæi errāt, aut scio pœnitēdum esse peccati. Si verò mala sunt quia corporālia & visibilia: ergo sol & luna & stellæ mala essent, cū sint corpora visibilia. Si verò mala sunt propter cōtrarietate quā habent: ergo cū summè bonū habeat cōtrarietate cū summè malo, summū bonū erit malū. Si verò propter cōtrarietate quā habet adinuiçè, mala dicuntur: sicut aliqua dicuntur mala, quia cōtrarietate & bellū habet cū aliquib⁹: sic & bona dicēda sunt propter cōuenientiā & pacē quā habet cū aliis, vel bona simpliciter, vel bona quātū ad hoc: ergo nō erūt purè mala. Et si odiū inter aliqua corruptibilia malitię attestatur, amor qui inter aliqua inuenitur, bonitati attestabitur. Præterea cum bonū si quod desideratur ab omnibus: vt ait Dionys. & secundū Arist. omnia bonū exoptēt, & omnia appetāt esse sui cōseruationem: esse vniuersaliter est bonū. Dolor qui inuenitur etiā in animalibus irrationabilibus quū occidūtur vel lædūtur, attestatur amor quē habent ad suū esse. Præterea quū sit scriptū in corde hominis, quod sicut bona sunt faciēda, ita mala sunt detestanda.

stuen

struenda: si corruptibilia ista sunt mala, destructio illorum est bona: ergo contrarietas vel potestas destruendi se invicem bona est. Item si corruptibilia ista mala sunt, quia destructiva sui invicem, necessario esse eorum bonum est: ergo cum Manichaei ponunt quod mala sunt quae sunt destructiva sui invicem, per consequens ponunt quod ipsa sunt mala & bona. Item si principium malum, per se potest esse causa malorum: ergo semper potest esse causa eorum: ergo potest perpetuare ea: ergo perpetua & non solum corruptibilia possunt esse a principio malo. Item cum aliqua mors iusta fit, secundum illam sententiam domini Matth. 26. Omnes qui gladium acceperint, gladio peribunt. ergo mors potest esse a Deo, & corruptio: ergo corruptibilia possunt esse a bono principio. Item corruptio istorum corruptibilium, aut est bona, aut est mala. Si bona: ergo est a Deo bono: ergo corruptibilia possunt esse ab eo. Si mala, sed cuius corruptio mala est, ipsum quoque bonum, iuxta verbum Sapientis: ergo ipsa sunt bona: ergo possunt esse a Deo bono. Item principium malum aut est mutabile, aut non. Si non est mutabile, ergo non erunt potius mutabilia ab eo, quam a principio bono. Praeterea immutabilitas non solum pertinet ab bonum, imò ad optimum: Dionysius. Proprium est optimi esse semper id ipsum. Seneca. Necessesse est eadem placere, cui nisi optima placere non possunt: Deo scilicet. Dionysius. Malum quidem instabile est. Item non sunt immutabilia & semper sic habentia mala: ait idem Dionysius. Non est ergo principium mali immutabile. Item cum sapientia bonum fit, non erit in summo malo. Stultus autem ut luna mutatur. Eccl. 27. Stultitia nihil constat, nihil diu placet. Si verò principium mali mutabile est, ergo habet aliquam compositionem ad minus quae est proprietatis ad subiectum. Vbi enim est mutatio & recessus alicuius proprietatis & accessus alterius: nec sic est etiam ibi esse aliquam essentialē compositionem. Nihil enim est agens & patiens secundum idem. Ergo oportet aliquid esse in eo quod agit dādo esse eis quorum est principium, & alium in quo recipit proprietatem quae ei advenit cum mutatur. Si autem compositum est: ergo compositum ab aliquo quod est eius principium: aliud autem principium habere non potest, nisi principium bonum: ergo est a bono principio, sed ab eo non potest esse nisi bonum fuit: ergo ab eo factum bonum, sed postea factum est malum. Et hoc est quod veritas dicit Jo. 8. Ille homicida erat ab initio: ergo habuit initium. Et subditur Et in veritate non stetit. In bona enim voluntate non perseveravit. Item Luc. 10. Videbam sathanā sicut fulgur de caelo cadentem. Fuit ergo aliquando bonus & in caelo: sed peccavit, & de caelo cecidit. Item radix omnium malorum est cupid

cupiditas. i. Timo. vlt. Ergo ante cupiditatem nō est malum, sed
 ante est naturaliter potentia, à quo exit actus cupiditatis: ergo
 potentia illa non est mala: ergo natura ipsius diaboli bona est.
 Præterea si principium mali non habet principium, ergo habet esse,
 & non ab alio: sed hoc non solummodo boni est, sed etiam me-
 lioris: melius enim est quod natura est, quam acquisitiuum: ergo
 principium mali non solum bonum est, sed etiam melius his quæ esse
 incœperūt. Item proprium est Altissimi, à nullo aliquid tenere,
 nulli aliquid debere, nulli subesse: absit ergo vt talia malo con-
 ueniant. Præterea, impossibile est duo esse principia absolute. Si
 enim aliquid est principium absolute, est primum. Si autem est pri-
 mum, non habet prius vel cœuum. Vnde Dionysii. Omnis di-
 sine dualitas nō est principium: monas autem siue vnitas erit to-
 tius diadis, id est, dualitatis principium. Itē, oppositorū oppositæ
 sunt causæ: ergo si principium boni, est ens, principium mali est non
 ens: Aug. 12. lib. de Ciuitate Dei: Et naturæ quæ summè est, qua
 faciente sunt quæcunq; sunt contraria naturæ, non est nisi qua
 non est. Itē aut principium boni & mali in aliquo cōueniunt, aut
 in nullo. Si in nullo, ergo nec in esse, nec in potētia: ergo si prin-
 cipium boni est, principium mali nō est. Et si principium boni
 est, omnipotēs: principium mali est, nihil potēs: ergo nullius rei
 principium. Si verò conueniunt in aliquo, vt in eo quod est esse,
 & viuere, & intelligere, & posse: nō est ergo pure malum quod
 in tot cōuenit cum summè bono. Dionysius: Si omni bonum
 consumpseris, neq; essentia est, neque vita, neque concupiscen-
 tia, neq; motus, neque aliquid aliud. Præterea aut in aliquo dif-
 ferunt, aut nō. Si non, ergo sunt idem principium, & nō duo prin-
 cipia. Si verò in aliquo differunt, hæc differentia videtur esse in
 malitia voluntatis. Posito enim quod volūtas eius sit bona, iam
 habet pacem & amicitiam cum summo bono, & non contrarie-
 tatem. Sicut enim ex pax est omnibus bonæ voluntatis, Luc. 2. sic
 & angelis bonæ voluntatis. Iam imago Dei relucet in eo, quum
 in eo sit, & potētia, & sapiētia, bonitas siue bona volūtas: vnde
 relinquitur quod à Deo sit. Similitudo enim inter aliqua ostēdit
 ea eandem vel similitē causam habere, vel vnum esse causam al-
 terius. Præterea si principium mali in aliquo differt à principio bo-
 ni, & in aliquo cōuenit: ergo ipsam habet aliquid & aliquid: er-
 go est cōpositum, ergo non est principium primum. Illud enim
 est prius à quo cōpositum est. Item cōstat quod principium bo-
 num est perfectū, & sine aliquo defectu. Mat. 5. Pater vester ce-
 lestis perfectus est. Damasc. Deus perfectus est, & indeficiens, &

cundum bonitatem, & secundum sapientiam, & secundum virtutem, sine principio, infinitus, æternus, incircumscribibilis, & simpliciter per omnia perfectus: ergo potentia ipsius non habet defectum, nec admittit impotentiam: ergo nihil est quod non subest illi potentia: ergo dominium eius vniuersale est: & nihil est exceptum ab eius iurisdictione: ergo si principium malum habet potestatem aliquam, potestas illa est à Dei potentia, & sub ea. Matth. vlti. Data est mihi omnis potestas in celo & in terra, ait Christus. Et Rom. 13. Non est potestas, nisi à Deo. Et vt vno verbo dicamus, Dei potentia omnipotentia est. Apo. 4. Sæctus, sanctus, sanctus Deus omnipotens, qui erat, & qui est, & qui vterus est. Eiusdem 5. Magna enim & mirabilia sunt opera tua Domine Deus omnipotens. Et 16. Domine Deus omnipotens vera & iusta iudicia tua. Et 21. Dominus Deus omnipotens, templum illius est. Et Mat. 19. dicitur, quod apud Deum omnia possibile sunt. Et Luc. 1. Non erit impossibile apud Deum omne verbum. imò quod plus est, omnia possibile sunt credenti in eum. Matt. 9. & Mat. 17. Nihil impossibile erit vobis. Manifestum est ergo, ex predictis, diabolum non esse exemptum à potestate Dei. Vnde Luca 10. Ecce dedi vobis potestatem calcandi super omnem potestatem inimici. Non est ergo diabolus principium malum æternum quod sit à se: sed natura eius à bono principio est, & ab institutione prima bona: sed à corruptione voluntatis est in eo malitia. Præterea cum Deus sit incircumscriptus, non sic capitur vno loco, quod non possit esse in alio: nec potest esse locus sine eo, quod non esset si duo essent principia. Damasc. Quomodo diis multis existentibus incircumscribibile seruabitur, quod in Deo dicimus? Vbiunque enim fuerit vnus, nequaquam erit alter. Item cum castra destruantur propter diuersitatem dominorum, quomodo non esset iam mundus dissolutus, si essent diuersi domini? Damasc. Qualiter à multis gubernabitur mundus, & non dissoluetur, & corrumpetur pugna in gubernantibus considerata? Et subdit: Si autem dixerit quis, quoniam vnusquisque patet principatur, quid est quod ordinat & permanentiam eius facit illud vtiq; erit Deus magis. Itē si multos diceremus deos, necesse esset differentiam in multis considerari. Si enim nulla est differentia in eis, vnus magis est, & non multi. Si autē differentia est in eis, vbi est perfectio? Siue ei secundum bonitatem, siue secundum virtutem, siue secundum sapientiam, siue secundum tempus, siue secundum locum defecerit à perfectione, nequaquam erit Deus. Item non minus pertinet ad Deum bonitas, quam potest

tia vel sapientia; ergo sicut ridiculū esset ponere aliquem Deū,
 sine potentia vel sapientia: sic ridiculum est ponere Deum, sine
 bonitate. Dionysius; Neque diuinū malum est neque malū di-
 uinum. Præterea, impossibile est perfectā esse sapientiam & po-
 tentiam absque bonitate. Impotentia enim est, si nō potest velle
 bonum cognitum. Si autem potest velle bonum, nō est sine ali-
 qua bonitate. Possē enim velle bonū, bonum est. ¶ Itē duo sunt
 principia: aut principium malū est inuisibile sicut bonū, aut est
 visibile. Si est visibile, est corpus, & ita compositum, ergo habuit
 initium. Si verō inuisibile, ergo per ea quæ facta sunt conspici-
 tur, sicut & principium bonum. Cū ergo esse principij per se
 eorum quæ facta sunt, agnoscat: per quid agnoscat mult-
 tudo principiorū, nisi multitudine eorū quæ facta sunt? ergo
 tot sunt ponēda principia, quot sunt res factæ. Si verō cōtrariē-
 tate rerum quæ factæ sunt agnoscat: diversitas principiorū:
 ergo omnia contraria erunt à contrariis principiis: ergo album
 & nigrum non erunt ab eodem principio, neque calidum & frī-
 gidū, & sic de aliis cōtrariis: vnde oportebit multo plura prin-
 cipia, quàm duo poni. Item potentia Dei & sapientia, de quibus
 constat, sufficiunt ad creationē omnīū, & ipsa mors etiā potest
 esse ad eius bonitatē. Multoties enim valde vtilis est hominī, vt
 vitiis sanctis, quibus est finis miseriæ & porta gloriæ: vnde mul-
 tū desideratur ab eis, vt in Paulo patet Phil. 1. Desideriū habeo
 dissolui, &c. Etiā mors malorū est à iustitia Dei Luc. 12. Timete
 eum qui postquā occiderit habet potestatem mittere in gehē-
 nam. De potentia verō alia non potest constare per aliquē pro-
 priū effectū eius. Quanta ergo fatuitas est, Deo omnipotentē
 propter illam potentia somniatam auferre dimidiū regni sui,
 & gloriæ suæ? Quis est qui nesciat quod duo possunt habere
 eundem patrem, vnus tamen eorū est sanus, & alter ager, & si-
 lio existēte infirmo pater potest esse sanus, & ab eadem radice
 potest esse & spina, & rosa? Præterea quotidie videmus hoc in
 corporibus, corpus quod sanū est fieri agrū, & econtrario. Idē
 etiam necesse habemus concedere de animabus: anima enim
 peccando potest fieri mala, & pœnitentiā agēdo potest fieri bo-
 na. Alioquin pro nihilo monetur aliquis ad agendum pœnitē-
 tiam. Mat. 3. Agite dignum fructum pœnitentiæ. Et eiusdem 4.
 Pœnitentiā agite: ergo potest accidere in spiritibus corpori nō
 vnitis, vt qui boni sunt natura, fiant mali malo consentiendo.
 Vnde 2. Perr. 2. Si Deus Angelis peccantibus non pepercit, sed
 iudentibus inferni detractos in tartarum tradidit cruciatos in

iudicium referuari, &c. Et canonica Iuda, Angelos qui non ser-
 uauerunt principatū suum, sed dereliquerūt suum domicilium,
 in iudiciū magni Dei vinculis aeternis sub caligine referuauit.
 ¶ Et aduertendum est, quoniā sapientia Dei voluit, quòd aliqua
 diuersitas creaturarū contrarietate principiorum posset osten-
 dere: Prima diuersitas in rebus est substantiæ & accidentis: sed
 vnum istorum inest alteri, scilicet accidens substantiæ. Substan-
 tia verò causa est accidentis, nec possunt esse à cōtrariis princi-
 piis, cum tanta sit eorum conuenientia & adhærentia, & maxi-
 mè cum nulla sit societas lucis ad tenebras, nec cōuentio Chri-
 sti ad Belial. 2. Cor. 6. Alia est diuersitas materiæ & formæ, qua-
 rum conuenientia manifestè indicat ea non esse à diuersis prin-
 cipis. Alia est diuersitas substantiæ corporeæ & incorporeæ.
 Sed cum substantia incorporea perfectior sit corporea, & con-
 ueniat cum ea ad perficiendum vnum, vt in arboribus est vege-
 tabile, in brutis animalibus sensibile, & in hominibus anima ra-
 tionalis: manifestū est quòd nō sunt à cōtrariis principis. Alia
 diuersitas est corruptibiliū. Sed nec ista diuersitas ostendit con-
 traria esse principia, cum corruptibilitate inueniamus non so-
 lum in corporibus, sed etiā in substantiis incorporeis, vt in ve-
 getabili, & sensibili: imò quedā corruptibilitas videtur esse in
 omni creatura à prima cōditione ipsius. Quia sicut ait Aug. in
 lib. de ciuitate Dei: omnis creatura mutabilis: quia de nihilo fa-
 cta. Præterea corruptibile & incorruptibile cōueniunt ad vnum
 perficiendū: vt corpus & anima ad perficiendū hominem: & est
 naturalis amor vnus ad alterū, quod indicat separatio vnus ab
 altero, quæ cum dolore fit: ex quo manifestum est ea non esse
 ex cōtrariis principis. ¶ Item si duo sunt principia, vnum boni
 & alterum mali: aut creare pertinet ad principū boni, sicut ad
 principū mali, aut non. Si non, aut principium mali ex materia,
 quæ fit à principio bono, operabitur, aut nihil omninò opera-
 bitur. Si nihil omninò, ergo non erit principium. Si ex materia
 creata à bono principio, quod tamē fiet, nō erit purè malū, cum
 materia sit bona. ¶ Præterea forma quæ erit à principio malo,
 mala erit, nec cōueniet materiæ bonæ, vt faciat vnū cum ea. Si
 verò creare est vtriusq; principij, aut bonum principū habebit
 hoc à malo, aut malū à bono, aut ambo ab altero. Dion. Si malū
 æternū est, & creat, & potest, & est, & agit: vnde ei hoc, aut ex
 bono, aut ex malo: aut ambobus ex alia causa? Si bonū principū
 hoc habet à malo, malū tātummodo erit principū & nō bonū.
 Si malū à bono tantū, bonū erit principū & nō malū. Si ambo ex
 alia

alia causa, illa magis erit principium. Itē cum operatio sit secundum virtutē, & virtus secundū essentiā: si operatio creādi communis est duobus principiis, vna virtus cōmunis erit illis à qua erit ista operatio, & vna essentia siue vnū essentiale ad quod pertinet virtus ista. Et si illud erit principium malū, purē malū, cū habeat bonū sibi essentiale. Si verò illud est malū, nō erit principium bonū summē bonū. cū habeat malū sibi essentiale. Præterea si duo principia in aliquo essentiali cōueniūt, & in aliquo alio differūt, vtrunq; cōpositum est: ergo neutrum est principium simpliciter, cū aliquid sit prius à quo cōpositū est. ¶ Præterea malū videtur esse contra naturam principij. Ad principium enim pertinet facere, nō destruere: malū verò destructiuū est. Dion. Malo natura est: corrumpere & perdere. Itē malum secundum quod malū, nullius est generatiuum vel nutritiuū, aut omnino factiuū, vt saluatiuū: ergo malum nō est primum principium. Itē bonū inquantū bonū est ex se diffusiuum, vt ait Diony. quia multiplicatiuum est: ergo cū malū bono sit cōtrarium secundū quod malū: nō erit multiplicatiuum, sed potius retentiuum vel contractiuū: ergo nō erit principium. Item corruptio naturaliter est posterior generatione: ergo potentia corrumpendi erit potentia generādi. Quæ enim est proportio actus ad actū, & eadē est potentia ad potentia: ergo destructiuum boni naturaliter est posterius principio boni: erga malū & bonum non sunt principia cōæua. Item priuatio naturaliter posterior est habitu: ergo destructiuum boni naturaliter est posterius bono. Itē n. aut sunt aliqui spiritus mali à principio malo, aut nō. Si non, sed constat q̄ sunt aliqui spiritus mali ex Euangelio in multis locis. Matt. 12. Cū inuidus spiritus exierit, &c. Et Paulò post: Et assumit septem spiritus nequiores se: Et Luc. 8. de quodam dicitur, Ruptis vinculis agebatur à dæmonis in deserto. Et interrogauit illū Iesus, quod tibi nomē est? At ille dixit: Legio. quia intrauerāt multa dæmonia in eū. Aut igitur sunt æterni spiritus illi, aut non. Si sic, nō sunt ergo tantū duo principia, à quibus sint omnia alia. Præterea cū boni spiritus creati sint, verisimile est quod & mali spiritus sint creati. Absit enim q̄ hæc nobilis cōditio nō esse ab alio sit in malis spiritib⁹, & nō in bonis. Si verò creati sunt: ergo aut ex principio bono, vel ex malo. Si à bono, ergo tūc erāt boni: sed post facti sunt mali, sicut asserit veritas fidei catholica. Si verò à principio malo: ergo ab eo nō solūmodo sunt corpora, sed etiam spiritus: nec solū corruptibilia, sed etiam incorruptibilia. Itē dicit Sen. in lib. de Naturalibus quæ-

ftio. Deus est quò maius excogitari non potest. Et sicut ait Augu-
 gust. in libro de fide ad Petr. Deus est immensus virtute, non
 mole. Virtus ergo Dei est, qua maior excogitari non potest: sed
 maior est virtus que summè malum potest destruere, quàm que
 nò potest: ergo virtus divina potest summè malù destruere: er-
 go summè malù habuit principium, & potest finem habere: er-
 go non est primum principium. Præterea ad bonitatē pertinet
 non solum velle bonū facere, sed etiam velle malū destruere,
 & magis malū magis velle destruere: ergo maximè malum ma-
 ximè velle destruere: ergo cum summè bonum habeat potesta-
 tem illud destruendi, iam illud destruxit tanquàm radicem om-
 nis mali. Securis enim ad radicem arboris à sapiente ponitur,
 non ad ramos: hac radice exiit pata omne malum cessat. Item
 Deus excedit intellectum nostrum: potentior enim est agendo,
 quàm nos intelligendo: sed intellectus noster attingere potest
 tam regionem tenebrarū, quàm regionem lucis: ergo Deus nò
 est exclusus à regione tenebrarū: nec inclusus in regione lucis,
 vt dicunt Manichæi. Quod manifesto ostenditur 1. Cor. 6. Ne-
 scitis quia membra vestra templum sunt Spiritus sancti qui in
 vobis est: Et eiusdem 3. Nescitis quia templum Dei estis vos, &
 Spiritus Dei habitat in vobis: Et subditur: Qui violauerit tem-
 plum hoc, disperdet illum Deus. Græci verò sic habet: Qui cor-
 ruperit templum hoc, corrumpet illum Deus. Deus ergo non
 est exclusus à regione tenebrarum. Nec membra illa mala sunt
 in quibus Deus habitat, & quorum violationem vindicat. Nec
 omnis corruptio mala est, ex qua Deus corrupetes bonos cor-
 rumpit. Item cum magis conueniat aliquid cum quolibet, quàm
 aliquid cum nihilo: quod potest per se ex nihilo aliquid facere,
 potest quodlibet ex aliquo facere: ergo qui cūque potest creare,
 est omnipotens. Verisimile est quòd potentia quæ extendit se ad
 ea que nò sunt, extendat se ad omnia que sunt: ergo cū manci-
 pium malū non sit omnipotens, non potest creare. Itē si duo sunt
 principia, aut vtrūque erit imperfectum, aut alterū erit super-
 fluum. Itē dicit Dam. Cōtraria sunt inuicem bonū & perni-
 ciosum, & sui inuicem corruptiua, & in se inuicem & cū se in-
 uicem non subsistentia. Et subdit: Necessè est duorum esse al-
 terum: vel tangere & corrumpere se inuicem, vel esse quid me-
 dium in quo nec bonum nec malum erit: velut quædam mace-
 ries seorsus ab inuicem vtraque, & non duo, sed tria erunt
 principia. Itē necesse est horum alterum vel pacificare, quòd
 illud quod malum est, non potest: vel præliari, quòd id quod
 perfectè

perfectè bonum est, non potest, vel quod malum est quidè præliari, & quod bonum nō ex aduersario præliari, sed corrūpi vel semper cōtristari, vel malū pati. Itē beatus est cui omnia optata succedunt: sed si summum bonum habet aliquid sibi contrariū, nō omnia optata sibi succedunt: ergo nō est beatū. Itē Deus bonus aut potest cohibere mala quæ sūt à principio malo suis, & vult, & sic cohibet: aut potest, & nō vult, si nō est summè bonus aut vult, & nō potest, & tūc est impotens. Item cum bonum sit quod desideratur ab omnibus, vt dicit Dionysius, ergo malum est quod oditur ab omnibus. Sicut ergo Deū diligit quicquid diligere potest, vt ait Augustinus, & ipse diligit oēs quos creauit, nisi ipsi sūt mali, & inter eos est mutuus amor. sic mutuū odiū erit inter eos qui sunt à malo principio, & ipsi odient malum principiu, & ipsum eos. Ergo mirū est si iā nō destruxit eos. Nō potest ergo stare regnū tale nullo amore cōpactū. Itē cū ipsum summè malum sit, ergo vult malū & sibi & suis, & nō modicū malum, cū non sit modicum malus: quomodo permittit ergo suos viuere: Itē aut princeps iste vel gēs eius aliquid amat, vel nihil. Si nihil, ergo nec seipsum, q̄ non est verisimile. Si enim esset superbus, esset & amator gloriæ suæ. Præterea si nō potest amare: ergo nec odire. amare enim & odire cōtraria sunt & nata fieri circa idē. Præterea principiu bonū & quæ ab eo sunt, dicuntur odire mala & amare bona: ergo principiu malū odit bonā & amat mala. Si verò amat aliquid, ergo vult ei quod optatur esse bonū: sed aliquē velle q̄ ipse opinatur esse bonū quoddam bonū est: ergo principiu mali habet aliquod bonū, ergo non est summè vel purè malum. Itē ridiculū est dicere aliquid nō esse bonum, quia nō est vbique: ergo ridiculū est dicere quod nō sit bonum: quia nō semper, vel quia est corruptibile. Præterea si nō facit aliquid malū, hoc quod habet principiu: ergo neque hoc quod ipsum habet finē, vel quod est corruptibile. Itē cū non sit malū nisi respectu boni, & summum malum, & ea quæ sunt ab eo sint purè mala, nihil est malū respectu alicuius corū: ergo si ipsa sunt mala, ipsa erunt mala: vel quia nociua summè bono, vel bonis quæ sunt ab eo: sed nō quia sint nociua summè bono. Et enim nihil potest ei nocere, quia vt dicit Aug. Nō est Deus inuiolabilis, si aliquid potest ei nocere. Itē nō possunt nocere bonis quæ sunt à principio bono, cum illa sint purè bona nullius mali susceptibilia, & cum princeps corū tanquàm summè potens eos seruare possit, & tanquàm summè bonus velit: ergo nō sunt mala, quia bonis nociua: ergo simpliciter loquendo non

sunt mala. Præterea natura bona non potest cogi à mala vt cõsentiat malo: cum bonum potentius sit quàm malũ. Si autẽ voluntariẽ potest cõsentire malo, ergo bonum natura, voluntate potest fieri malum: ergo non est necesse ponere aliquam naturã essentialiter malã, à qua sint alię nature mala: sed omnis natura à principio bono est, & ab institutione bona: sed voluntate postea facta est mala, sicut fides catholica dicit. Itẽ summũ malum cũ fecit visibilia ista, aut fecit ea ex bonitate vel ex malitia. Si ex bonitate, ergo aliqua bonitas erat in eo: ergo non erat pure malũ. Si ex malitia fecisset, nõ esset tanta pulchritudo, nec tanta utilitas, nec tanta ordinatio in eis. Itẽ princeps tenebrarum est aut bonus sibi, aut malus. Si bonus ergo nõ est summẽ malus, cum alicui sit bonus. Si malus sibi, ergo est malus malo: ergo ipse est cõtrarius malo: sed esse contrariũ malo est bonũ, ergo aliquid habet boni, & nõ est summẽ malus. ¶ Itẽ summũ malum aut est malũ malitia culpe, aut malitia pœnẽ. Si pœnẽ, sed summũ malum pœnẽ videtur esse gehenna: ergo vel ipsum nõ est maximũ malũ, vel est ipsa gehenna. Si forte dicatur quod summum malum est miseria suorum, sicut bonum summũ est beatitudo suorum: Contra delectatio est coniunctio conuenientis cũ cõuenienti: ergo ea quæ sunt à summo bono, & sunt eius capacia, vt sunt creaturæ rationales delectationem habet cum coniunguntur ei, eò quod sint conuenientia illi. Similiter ea quæ sunt à summo malo, si sunt eius capacia & cõiunguntur ei, cum sint conuenientia cũ eo, habebunt in eo delectationẽ. Item cum ipsa sint pure mala, & amet omne malũ: amor verò amanti suauẽ faciat quod amatur, gehenna etiã suauis esset his qui in ea erunt, si amarent eã, & placeret eis: ergo summum malum delectabile erit malis qui ab eo sunt. Si verò ipsum est malũ malitia culpe culpa nõ potest esse nisi vbi est lex. Vbi enim nõ est lex, nec prauaricatio. Ro. 4. Ergo summum malum legi alicui subiectum est, cuius transgressiõne malum est factũ: ergo non est primum principium. Præterea operatio qua ipsum operatur malũ, aut naturalis est, aut voluntaria. Si naturalis, ergo nõ est culpabilis. August. Peccatum sine voluntate esse non posse. omnis mens apud se cõscriptum legit. Si verò voluntaria est, & habet potẽtiã liberã faciendi malum, vel declinandi à malo: cum potẽtia declinandi à malo sit bona, aliquid boni est in eo: ergo non est summẽ malum. Item cum aliquid horũ corruptibilitũ destruitur, non intendit agens destructionem, sed generationẽ. Et est certamẽ quod est inter creaturas: certamẽ est quasi

quasi liberalitatis. Verbi gratia: Cū agit ignis in ligna, & facit inde carbones, intendit ignis dare speciem suā materiæ, in quā agit, & semper in corruptione remanet aliquid vtile. Etia post destructionē quam facit ignis qui vehementissimè videtur destruere, remanet cinis, qui habet vim mūdificatiuā: ergo corruptibilia ista nō sunt purè mala. Præterea licet corruptibilia ista non possint seruare speciem suā in seipsis, tamen in recōpensationē huius habent potentiam dādi speciem suā alteri materiæ & multiplicādi eam, quod non habent incorruptibilia. Sol non efficit aliū solem, nec Angelus Angelū, sed ignis causa est ignis. Bona ergo sunt etiā corruptibilia. Multi sunt qui nō minus amarent vaccam vnā, licet mori posset, quæ valde fetida esset, de qua mille alias habituri essent, quā vnā sterilem quæ mori nō posset.

De aliis erroribus Manicheorum, quorum aliqui enumerantur. Et de primo errore qui est in distinctione ciborum. CAP. XI.

Post destructionem erroris Manicheorum quantum ad radicem ipsius, licet rami non soleant proficere ra licè destructa, secundum illud Osee 9. Radix eorum exiccata est: fructum nequaquam faciunt. tamen aliqua breuiter dicemus cōtra aliquos errores qui velut rami à radice venenata, de qua iā tactū est processerunt. ¶ Vnus error est, distinctio ciborum. Dicunt enim aliquos cibos non esse comedendos, vt carnem & caseū. Alius est, quod lex vetus data est à principe tenebrarū, & quod mala fuit. Tertius est, quod patres Veteris testamenti mali fuerunt, & damnati sunt. Quartus, quod non creantur animæ de nouo quæ corporibus insundantur. Alius error est, quod Christus veram naturam humanam non assumpsit. Vltimus, de quo ad præsens dicere intendimus, quod Ioannes Baptista malus fuerit. Sunt multi alij errores eorum, sed adeo irrationabiles, quod indigni sunt vt ad eorum destructionem ratiocinatio fiat. ¶ Primo errori occasione date potuit, quod Dominus terre maledixit, Gene. 3. Ideo carnes animalium quæ de fructu terræ pascuntur, dicunt non esse comedendas. Pisces bene comedunt qui in aqua nutriuntur, cum non legant Dominū aquis maledixisse. Sed hæc ratio nullā est. Si enim carnes animalium comedendæ nō sunt, quia de fructu terræ viuunt: multo fortius ipsi fructus terræ comedēdi non essent: propter quod enim vnum quodque est tale, illud magis est tale. fructus autē terræ omnis secta comedit. Rom. 14. Qui infirmus est, olus māducat. Glo. Infirmus est qui cibos discernit: hic olus manducet, in cuius usu